

**You have downloaded a document from
RE-BUS
repository of the University of Silesia in Katowice**

Title: Wprowadzenie

Author: Tadeusz Sławek, Aleksander Wilkoń

Citation style: Sławek Tadeusz, Wilkoń Aleksander. (2007). Wprowadzenie. W: T. Sławek, A. Wilkoń, Z. Kadłubek (red.), "Genius loci" w kulturze europejskiej: Kampania i Neapol : szkice komparatystyczne" (S. 7-8). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wprowadzenie

Studia zebrane w przedstawianym Czytelnikowi tomie są owocem zainteresowania przestrzenią nie jako zwykłym „pojemnikiem”, w którym upływa życie człowieka, lecz jako podstawowym ontologicznym żywiołem, bez którego nasze bytowanie nie byłoby możliwe. Chodzi zatem najpierw o to, by — nim zajmimy się tym czy innym konkretnym miejscem — odnowić poczucie wagi i znaczenia przestrzeni jako siły kształtującej emocjonalne i racjonalne sposoby konstruowania egzystencji. Bez wątpienia mamy rację, gdy nasuwa się nam na myśl pojęcie „krajobraz”, ale szybko zdamy sobie sprawę z tego, że sens przestrzeni, który chcemy przekazać, posługując się terminem „pejzaż”, niezależnie od tego, dokąd nas zaprowadzą nasze rozważania, bierze początek także w elemencie „a-naturalności”, poczuciu specyficznego braku w naturze, braku mobilizującego nas do podjęcia kompensujących działań. John Barrell w swej dawnej, lecz wciąż ważnej książce o poezji Johna Clare’a, zauważając znaczenie malarstwa Nicolasa Poussina i Claude’a Lorraine’a dla ukształtowania się naszego sposobu myślenia i reprezentowania przestrzeni, pisze, że „[...] na tym wczesnym etapie tworzenia się tej tradycji pejzażu [...] nie wchodziło w rachubę to, aby obraz przedstawiał jakieś miejsce, określoną dolinę inaczej, niż tylko w nader ogólny sposób; malarz malujący z natury czy poeta opisujący pole widzenia niechybnie w wysokim stopniu zmieniliby układ przedmiotów tak, aby zadowolić wymagania kompozycji całości”¹. Tak jak Carl Sauer, myślimy „o pejzażu

---

¹ J. Barrell: *The Idea of Landscape and the Sense of Place 1730—1840. An Approach to the Poetry of John Clare*. Cambridge 1972, s. 11.

(*landscape*) jako o obszarze utworzonym z wyraźnego układu form zarówno fizycznych, jak i kulturowych”².

Eseje autorów związanych z Uniwersytetem L’Orientale w Neapolu i z Uniwersytetem Śląskim w Katowicach podejmują tematykę pejzażu Kampanii, ze szczególnym miejscem, jakie zajmuje w nim Neapol, jako rekoniesans i zapowiedź dalszych prac nad tematyką *genius loci*, którą rozumiemy jako badanie sposobu zapisu i opisu przestrzeni będącej podstawową sytuacją bytową człowieka, która nie tylko jest splotem historycznych, estetycznych, ekonomicznych czy politycznych okoliczności, określających nasze decyzje, ale którą także modyfikujemy swym działaniem. Owo sprzężenie zwrotne jest tym, co szczególnie interesujące w relacjach między człowiekiem a przestrzenią. Za słuszną uznajemy myśl Davida Wyatta, że istnieją dwie fazy lokalizowania się człowieka w przestrzeni: to, co w sposób zrozumiwały zaczyna się od topografii, kończy się na historii jako na zapisie metod naszego zakotwiczenia się w miejscu:

Aby kultura była umiejscowiona, musi ona jednocześnie być reakcją na pewne miejsce i zapisem owego reagowania. [...] „Ziemia” zaczyna się od gleby, pejzażu, terytorium, lecz przechodzi w pismo, historię, literaturę. Umiejscawiamy się nie tylko poprzez samo miejsce, ale także poprzez językowy zapis naszego poczucia miejsca³.

W nadziei, że zebrane tutaj teksty będą sprzyjać refleksji nad podstawowym dla wszystkich zagadnieniem miejsca, w którym zamieszkujemy i które współtworzymy naszym życiem, polecamy je uwadze Czytelnika.

---

² C.O. Sauer: *The Morphology of Landscape*. In: *Idem: Life and Land*. Berkeley 1963, s. 321.

³ D. Wyatt: *The Fall into Eden. Landscape and Imagination in California*. Cambridge 1986, s. 15.

Tadeusz Sławek
Aleksander Wilkoń

Neapol—Katowice, luty 2005 r.